

eISSN:2980-9673

The Art of Green Management

Homepage: <https://agm.journal.art.ac.ir/>

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Quantitative Analysis of the Realization Requirements of Happiness-Based Urban Public Spaces and Its Impact on Social Vitality Case Study: District One of Shiraz City

Behnam Asiyabi Ghazanfari ⁽¹⁾ , Arash Saghaei Asl ^{(2)*} , Mahsa Faramarzi Asli ⁽³⁾ , Mohammadreza Pakdel Fard ⁽⁴⁾

1. Ph.D. Candidate in Urban Planning, Ta. C. Islamic Azad University, Tabriz, Iran. (<https://orcid.org/0000-0002-984-6175>)

2. Associate Professor, Department of Architecture & Urban Planning, Ta. C. Islamic Azad University, Tabriz, Iran. (<https://orcid.org/0000-0001-5627-2353>)

3. Assistant Professor, Department of Architecture & Urban Planning, Ta. C. Islamic Azad University, Tabriz, Iran. (<https://orcid.org/0000-0002-9785-6969>)

4. Associate Professor, Department of Architecture & Urban Planning, Ta. C. Islamic Azad University, Tabriz, Iran. (<https://orcid.org/0000-0003-0243-5465>)

Publisher: Iran University of Art

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received:11/10/2024 Revised:02/12/2024 Accepted:05/12/2024 PP. 100-118 Keywords: <i>Urban happiness, social vitality, public spaces, Shiraz Region One.</i> Use your device to scan and read the article online	Introduction: The primary concern of the present study arises from the inconsistency between the spatial potential of public spaces and their social outcomes. This discrepancy suggests that the main challenge is not the shortage of public spaces, but rather the extent to which they can effectively fulfill their role in promoting urban happiness. Evidence from the existing situation indicates that urban planning decisions are often made without sufficient quantitative evidence, and it remains unclear which dimensions of the realizability of happiness-oriented public spaces have the greatest influence on enhancing citizens' social vitality and the magnitude of their respective effects. Accordingly, this study adopts a fully quantitative approach and focuses on District 1 of Shiraz to empirically identify the key dimensions of the realizability of happiness-oriented public spaces and to examine their relationship with citizens' social vitality through statistical analysis. The central research question is to what extent the realizability of happiness-oriented public spaces contributes to the enhancement of social vitality and which of these dimensions plays the most significant role in this process. Addressing this question is expected to provide an evidence-based foundation for future urban planning and design interventions aimed at creating more vibrant and socially sustainable public spaces. The Purpose of the Research: The aim of this study was to quantitatively develop an integrated framework for the realizability of happiness-oriented public spaces and to evaluate its impact on citizens' social vitality in Shiraz. Methodology: This applied research was designed within a quantitative framework using a descriptive–analytical correlational approach to examine the causal relationships between the realizability dimensions of happiness-oriented public spaces and citizens' social vitality. The study population consisted of residents aged 18 years and older who regularly used public spaces in District 1 of Shiraz, Iran. To ensure adequate representation of different spatial functions, five major public spaces with distinct characteristics were purposively selected: Eram Square (central open space), Afif-Abad Street (commercial pedestrian street), Salamat Walkway (recreational and sports promenade), Persian Gulf Complex (semi-open commercial and leisure space), and Derak Mountain Park (natural green space). Based on Cochran's formula with a 95% confidence level and a 5% margin of error, the required sample size was estimated at 384 respondents. A total of 400 questionnaires were distributed using a combination of stratified random and convenience sampling, and 383 valid questionnaires were retained for analysis.

ARTICLE INFO	ABSTRACT
	Data were collected through a researcher-developed questionnaire consisting of two sections: demographic characteristics and research variables measured on a five-point Likert scale. The independent variables included environmental–physical, ecological, socio-cultural, psychological–perceptual, economic, and governance–managerial dimensions of the realizability of happiness-oriented public spaces, while the dependent variable comprised indicators of social vitality, momentary happiness, and long-term happiness. Face and content validity were confirmed by ten experts in urban planning, environmental psychology, and statistics. Internal consistency was verified using Cronbach’s alpha, with all coefficients exceeding 0.70 and an overall reliability coefficient of 0.92. Data analysis was conducted using SPSS and AMOS. Descriptive statistics summarized respondents’ characteristics, whereas inferential analyses included the Friedman test for ranking dimensions, Pearson’s correlation analysis, multiple linear regression to determine the predictive contribution of each dimension, and path analysis to estimate the direct and indirect effects among variables. Statistical significance was established at $p < 0.05$. Findings and Discussion: The findings demonstrated that the proposed structural model provides a satisfactory explanation of the relationship between the realizability dimensions of happiness-oriented public spaces and citizens’ social vitality in District 1 of Shiraz. Among all dimensions, the psychological–symbolic dimension emerged as the strongest predictor of social vitality, with the highest total effect ($\beta = 0.800$). This finding indicates that place identity, sense of belonging, collective memory, and the symbolic meanings associated with urban public spaces exert a greater influence on citizens’ social vitality than purely physical characteristics. The ecological–environmental and socio-cultural dimensions also showed significant positive effects, highlighting the importance of green spaces, environmental quality, opportunities for social interaction, and cultural activities in promoting urban happiness and strengthening social cohesion. Conversely, the accessibility and economic dimensions exhibited negative effects in highly congested urban spaces, suggesting that excessive traffic, overcrowding, commercial pressures, and spatial inequalities may reduce the positive impacts of public spaces on citizens’ well-being and social vitality. The analysis further revealed that the influence of each dimension varies according to the functional characteristics of different public spaces. Historical and cultural environments were more strongly associated with psychological and symbolic values, while recreational and natural spaces benefited primarily from ecological quality and opportunities for social interaction. In contrast, commercial public spaces were more vulnerable to the adverse effects of economic pressures and functional inefficiencies. Another important finding was the distinction between momentary happiness and long-term social vitality, indicating that these two outcomes are affected by different combinations of spatial factors and should therefore be considered separately in urban planning and design. Overall, the final path model confirmed that the realizability dimensions of happiness-oriented public spaces explain a substantial proportion of the variance in citizens’ social vitality and provide a comprehensive empirical framework for understanding the combined influence of environmental, social, psychological, economic, and governance-related factors. These findings emphasize that evidence-based, context-sensitive urban planning strategies are more effective than uniform planning approaches in enhancing citizens’ happiness and social vitality. Conclusion: The findings confirm that urban happiness is a multidimensional phenomenon in which psychological and symbolic dimensions play a more fundamental role than physical attributes alone. Citizens’ sense of place attachment, identity, and the symbolic meaning of public spaces emerged as the most influential factors in enhancing social vitality, whereas physical, economic, and governance-related dimensions may either facilitate or hinder this process depending on the spatial context. The study demonstrates that improving accessibility or physical infrastructure alone is insufficient unless accompanied by strategies that strengthen place identity, spatial justice, and effective management of urban density. A key contribution of this research is the development of an integrated empirical framework that distinguishes between momentary happiness and long-term social vitality, providing a more comprehensive understanding of how different dimensions of public spaces influence citizens’ well-being. The results offer evidence-based guidance for planners and urban designers seeking to create happiness-oriented public spaces tailored to local urban contexts. Nevertheless, the study is limited to District 1 of Shiraz and relies on self-reported survey data, which may restrict the generalizability of the findings. Future research is recommended to validate the proposed model in other

ARTICLE INFO	ABSTRACT
	urban contexts, employ mixed-method approaches and emerging technologies to capture real-time social interactions, and investigate the influence of temporary urban events on both short-term happiness and long-term social vitality. Funding: There is no funding support. Authors' Contribution: Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work AI Usage Declaration: The authors declare that no artificial intelligence (AI) tools were used in the preparation of this manuscript. All scientific content and responsibility for the manuscript rest entirely with the authors. Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest. Acknowledgments: We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

Highlight

- The overall status of feasibility dimensions falls within the "moderate to favorable" range, with the "psycho-semantic dimension" holding the highest rank among the nine dimensions (mean score = 3.38).
- Path analysis results revealed that this dimension, with a total effect coefficient of 0.800, is the strongest and most decisive predictor of social vitality.
- Furthermore, citizen prioritization showed that "effective social interactions" ranked highest, whereas "feeling of happiness" as a final urban output ranked last.

This paper is an open access and licensed under the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) license

©2024, AGM. All rights reserved.

Cite This Article: Asiyabi Ghazanfari, B., Saghafi Asl, A., Faramarzi Asli, M. & Pakdel Fard, M. (2024). Quantitative Analysis of the Realization Requirements of Happiness-Based Urban Public Spaces and Its Impact on Social Vitality Case Study: District One of Shiraz City. *Art of Green Management*, 2(3), 100-118. doi: 10.30480/agm.2026.6271.1057

<http://doi.org/10.30480/agm.2026.6271.1057>

http://agm.journal.art.ac.ir/article_1516.html

*. Corresponding Author (Email: a.saghafi@iaut.ac.ir) / (Phone: +989143001900)

تحلیل کمی الزامات تحقق‌پذیری فضاهای عمومی شهری شادی‌محور و تأثیر آن بر نشاط اجتماعی - مطالعه‌ی موردی: منطقه‌ی یک شهر شیراز

بهنام آسیابی غضنفرخانی^(۱)، آرش ثقفی اصل^{(۲)*}، مهسا فرامرزی اصلی^(۳)، محمدرضا پاکدل فرد^(۴)

۱- دانشجوی دکتری شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. (<https://orcid.org/0000-0002-984-6175>)

۲- دانشیار، گروه معماری و شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. (<https://orcid.org/0000-0001-5627-2353>)

۳- استادیار، گروه معماری و شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. (<https://orcid.org/0000-0002-9785-6969>)

۴- دانشیار، گروه معماری و شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. (<https://orcid.org/0000-0003-0243-5465>)

ناشر: دانشگاه هنر ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۲۰ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۹/۱۲ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۵ صص: ۱۰۰-۱۱۸	مقدمه: شادی و نشاط اجتماعی شهری فراتر از یک احساس فردی، برآیندی پیچیده از کیفیت فضاهای عمومی، شرایط عینی محیط و تجربه‌ی ادراکی شهروندان است. این پژوهش با هدف تحلیل کمی و یکپارچه الزامات تحقق‌پذیری فضاهای عمومی شادی‌محور و سنجش اثر آنها بر نشاط اجتماعی در شهر شیراز انجام شد.
واژگان کلیدی: شادی شهری، نشاط اجتماعی، فضاهای عمومی، منطقه یک شیراز.	هدف پژوهش: هدف اصلی پژوهش حاضر، تحلیل کمی الزامات تحقق‌پذیری فضاهای عمومی شهری شادی‌محور و تبیین میزان تأثیر این الزامات بر ارتقای نشاط اجتماعی در منطقه یک شهر شیراز است.
	روش‌شناسی: روش تحقیق از نوع تحلیلی است و داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه‌ی محقق‌ساخته از ۳۸۳ شهروند در پنج فضای منتخب شامل میدان ارم، خیابان عفیف‌آباد، پیاده‌راه سلامت، مجتمع خلیج فارس و پارک کوهستانی دراک گردآوری شد. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری فریدمن، رگرسیون چندگانه و تحلیل مسیر، تحلیل شدند.
	یافته‌ها و بحث: یافته‌های توصیفی نشان داد که وضعیت کلی ابعاد تحقق‌پذیری در محدوده‌ی «متوسط رو به مطلوب» قرار دارد و «بعد ذهنی-معنایی» با میانگین ۳٫۳۸ بالاترین جایگاه را در بین ابعاد نه‌گانه دارد. نتایج مدل تحلیل مسیر بیانگر آن است که این بعد با ضریب اثر کل ۰٫۸۰۰، قدرتمندترین و تعیین‌کننده‌ترین عامل در پیش‌بینی نشاط اجتماعی است. در مقابل، ابعاد دسترسی‌پذیری، عملکردی و اقتصادی در بافت‌های پرتراکم به دلیل ایجاد ازدحام و نابرابری، اثر منفی بر نشاط اجتماعی داشته‌اند. همچنین اولویت‌بندی شهروندان نشان داد که «تعاملات اجتماعی مؤثر» بالاترین اولویت را دارد، در حالی که «احساس شادی» در فضای شهری به‌عنوان یک خروجی نهایی در رتبه‌ی آخر قرار گرفته است.
	نتیجه‌گیری: در نهایت، پژوهش تأکید می‌کند که مدیریت شهری باید از مداخلات صرفاً کالبدی فاصله گرفته و با تمرکز بر ارتقای معنا، حس تعلق و عدالت فضایی، زیرساخت‌های لازم برای پایداری نشاط اجتماعی را فراهم آورد.
	نکات برجسته: - وضعیت کلی ابعاد تحقق‌پذیری در محدوده‌ی «متوسط رو به مطلوب» قرار دارد و «بعد ذهنی-معنایی» با میانگین ۳٫۳۸ بالاترین جایگاه را در بین ابعاد نه‌گانه دارد. - نتایج مدل تحلیل مسیر بیانگر آن است که این بعد با ضریب اثر کل ۰٫۸۰۰، قدرتمندترین و تعیین‌کننده‌ترین عامل در پیش‌بینی نشاط اجتماعی است. - اولویت‌بندی شهروندان نشان داد که «تعاملات اجتماعی مؤثر» بالاترین اولویت را دارد، در حالی که «احساس شادی» در فضای شهری به‌عنوان یک خروجی نهایی در رتبه‌ی آخر قرار گرفته است.
	ارجاع به این مقاله: آسیابی غضنفرخانی، بهنام، ثقفی اصل، آرش، فرامرزی اصلی، مهسا و پاکدل فرد، محمدرضا. (۱۴۰۳). تحلیل کمی الزامات تحقق‌پذیری فضاهای عمومی شهری شادی‌محور و تأثیر آن بر نشاط اجتماعی مطالعه‌ی موردی: منطقه‌ی یک شهر شیراز، هنر مدیریت سبز، ۲(۳)، ۱۰۰-۱۱۸. doi: 10.30480/agm.2026.6271.1057
این مقاله به صورت دسترسی باز و با مجوز 4.0 Creative Commons BY-NC قابل استفاده است. ©2024, UST. All rights reserved.	http://doi.org/10.30480/agm.2026.6271.1057 http://agm.journal.art.ac.ir/article_1516.html

در سال‌های اخیر، شادی و نشاط اجتماعی به‌عنوان یکی از شاخص‌های مهم کیفیت زندگی شهری، به‌طور فزاینده‌ای در دستور کار برنامه‌ریزی شهری معاصر قرار گرفته است؛ به‌ویژه از آن‌رو که شواهد تجربی نشان می‌دهد کیفیت فضاهای عمومی شهری می‌تواند به‌طور مستقیم با سلامت روان، میزان تعاملات اجتماعی و رضایت شهروندان از زندگی شهری مرتبط باشد (Huang et al., 2026). در این چارچوب، فضاهای عمومی نه صرفاً به‌عنوان عناصر کالبدی، بلکه به‌مثابه بسترهای تجربه اجتماعی و زیست روزمره‌ی شهروندان، نقشی تعیین‌کننده در شکل‌گیری یا تضعیف نشاط اجتماعی ایفا می‌کنند (سازمان همکاری و توسعه‌ی اقتصادی^۱، ۲۰۲۴). با این حال، وجود فضاهای عمومی به‌تنهایی تضمین‌کننده‌ی شکل‌گیری شادی و سرزندگی اجتماعی نیست. آنچه اهمیت دارد، میزان تحقق‌پذیری این فضاها در پاسخ‌گویی به نیازهای واقعی شهروندان است؛ به‌گونه‌ای که فضا بتواند از سطح یک مکان صرف عبور کرده و به بستری فعال برای حضور، تعامل و تجربه‌ی مثبت اجتماعی تبدیل شود (سماواتی و رنجبر، ۱۳۹۷). در نبود این تحقق‌پذیری، حتی فضاهای برخوردار از موقعیت مکانی مناسب نیز ممکن است به فضاهایی کم‌اثر یا بی‌تفاوت از منظر اجتماعی بدل شوند.

در بستر شهرهای ایران، این مسئله با پیچیدگی بیشتری همراه است. تحولات شتابان شهرنشینی، فشارهای اقتصادی و روانی، و تغییر الگوهای تعامل اجتماعی، موجب شده‌اند که بسیاری از فضاهای عمومی شهری کارکرد اجتماعی خود را به‌تدریج از دست بدهند (حکمت‌نیا و همکاران، ۱۴۰۰). شهر شیراز، با وجود پیشینه‌ی فرهنگی غنی و ظرفیت‌های فضایی قابل توجه، از این چالش مستثنی نیست. به‌ویژه در منطقه‌ی یک شهر شیراز، اگرچه از نظر دسترسی و جایگاه فضایی شرایط نسبتاً مطلوبی مشاهده می‌شود، اما سطح نشاط اجتماعی تجربه‌شده در فضاهای عمومی همواره متناسب با این ظرفیت‌ها نیست.

دغدغه‌ی اصلی پژوهش حاضر دقیقاً از همین ناهماهنگی میان ظرفیت فضایی و پیامد اجتماعی شکل می‌گیرد؛ ناهماهنگی‌ای که نشان می‌دهد مسئله‌ی اصلی، کمبود فضاهای عمومی نیست، بلکه میزان تحقق‌پذیری آنها در ایفای نقش شادی‌آفرین است. بررسی وضعیت موجود نشان می‌دهد که تصمیم‌گیری‌های شهری اغلب بدون تکیه بر شواهد کمی دقیق انجام می‌شود و مشخص نیست کدام الزامات تحقق‌پذیری فضاهای عمومی بیشترین نقش را در ارتقای نشاط اجتماعی دارند و شدت اثر هر یک تا چه اندازه است. بر همین اساس، این پژوهش با رویکردی کاملاً کمی و با تمرکز بر منطقه‌ی یک شهر شیراز، به‌دنبال آن است که از طریق سنجش تجربی و تحلیل آماری، الزامات تحقق‌پذیری فضاهای عمومی شهری شادی‌محور را شناسایی و رابطه‌ی آنها با سطح نشاط اجتماعی شهروندان را تبیین کند. مسئله‌ی محوری پژوهش آن است که تحقق‌پذیری فضاهای عمومی شهری شادی‌محور تا چه اندازه می‌تواند نشاط اجتماعی را ارتقا دهد و کدام یک از این الزامات نقش تعیین‌کننده‌تری در این فرآیند ایفا می‌کنند؛ مسئله‌ای که پاسخ به آن می‌تواند مبنایی داده‌محور برای مداخلات آینده در برنامه‌ریزی و طراحی فضاهای عمومی شهری فراهم آورد.

۱-۱- پیشینه‌ی پژوهش

بررسی نظام‌مند مطالعات انجام‌شده در حوزه‌ی شادی و نشاط شهری نشان می‌دهد که این مفهوم پدیده‌ای چندبعدی است که از تعامل کیفیت فضاهای عمومی، شرایط محیطی و تجربه‌ی ادراکی شهروندان شکل می‌گیرد. با دسته‌بندی پژوهش‌های داخلی و خارجی براساس رویکرد و متغیرهای مورد بررسی، می‌توان آنها را در چهار دسته‌ی اصلی طبقه‌بندی کرد:

الف- مطالعات مبتنی بر مبانی نظری و مدل‌سازی مفهومی شهر شاد: در این دسته، پژوهشگران به تعریف و تبیین مفهوم شهر شاد و ارائه‌ی چارچوب‌های نظری پرداخته‌اند. سماواتی (۱۴۰۱) با بازشناسی مفهوم شهر شاد براساس اسناد و تجارب جهانی، شادی شهری را پدیده‌ای چندبعدی و چندسطحی معرفی می‌کند که تحقق آن مستلزم هم‌زمانی سیاست‌گذاری‌های کلان ملی، مدیریت شهری و ارتقای کیفیت فضاهای شهری است. این پژوهش تأکید دارد که تمرکز صرف بر مداخلات کالبدی بدون توجه به بسترهای نهادی، به تحقق پایدار منجر نمی‌شود. همسو با این دیدگاه، سماواتی و همکاران^۲ (۲۰۲۰) در پژوهشی کیفی، نشان می‌دهند که تحقق فضاهای شاد مستلزم هم‌نشینی هوشمندانه‌ی کیفیت‌های کالبدی (مانند دسترسی‌پذیری، تنوع کاربری، مبلمان و فضای سبز)، اجتماعی (تعاملات) و ادراکی (هویت و ایمنی) است. دامن‌باغ و سجادیان (۱۴۰۰) نیز در مطالعه‌ی

در اهواز، به بررسی نابرابری‌های فضایی پرداخته و نشان دادند که محله‌های برنامه‌ریزی‌شده با برخورداری از فضاهای مناسب، سطح نشاط بالاتری دارند که بیانگر نقش مستقیم محیط کالبدی در شادی است.

ب- مطالعات متمرکز بر عوامل کالبدی، محیطی و ادراکی: این دسته از پژوهش‌ها به شناسایی شاخص‌های عینی و زیست‌محیطی مؤثر بر شادی پرداخته‌اند. موسی‌زاده و محمدی (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای پیمایشی در خیابان چهارباغ عباسی اصفهان، با روشی کیفی-کمی نشان دادند که دست‌یابی به سطوح متعالی شادی نیازمند توجه هم‌زمان به ابعاد عینی (زیبایی، سرزندگی، پاکیزگی، محدودیت خودرو و مطلوبیت فضای سبز) و ابعاد ذهنی (غرور، امنیت، خاطره‌انگیزی و صمیمیت) است. سیامیلی و همکاران^۳ (۲۰۲۳) در یک مرور سیستماتیک نیز تأیید کردند که معیارهای فیزیکی فضاهای سبز در کنار معیارهای ذهنی نقش مهمی در خوشبختی دارند، هر چند شدت این ارتباط بسته به زمینه‌های منطقه‌ای متفاوت است. در سطح بین‌المللی، وایس-پره و همکاران^۴ (۲۰۲۰) نشان دادند که رضایت از اتمسفر، آسایش محیطی، کاهش مزاحمت‌ها و ادراک مثبت از ایمنی ترافیکی رابطه‌ای مستقیم با شادی لحظه‌ای دارد. همچنین خره و چاترجی^۵ (۲۰۲۴) در هند دریافتند که ویژگی‌های محیط ساخته‌شده، فاصله از فضاهای باز و نگرانی‌های امنیتی از مهم‌ترین تعیین‌کننده‌های شادی شهری هستند.

ج- مطالعات با رویکرد اجتماعی، فرهنگی و جنسیتی: بخشی از پژوهش‌ها به بررسی موانع اجتماعی و فرهنگی شادی در فضا پرداخته‌اند. دانشوری‌نسب (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای کیفی در کرمان نشان داد که نشاط اجتماعی زنان نه‌تنها به کیفیت فضا، بلکه به عواملی چون تبعیض جنسیتی، انگ اجتماعی، فقدان امنیت و باورهای فرهنگی بستگی دارد؛ یافته‌ای که نشان می‌دهد فقدان امنیت و محدودیت‌های اجتماعی می‌تواند کارکرد نشاط‌آفرین فضا را برای بخشی از شهروندان تضعیف کند. جامینی و همکاران^۶ (۲۰۲۱) نیز در بررسی شهرک روانسر نشان دادند که شادی شهری تحت تأثیر هم‌زمان عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی و کالبدی شکل می‌گیرد و هیچ‌یک از این عوامل به‌تنهایی قادر به تبیین کامل آن نیستند.

د- مطالعات مرتبط با حکمرانی شهری و مشارکت: پژوهش‌های اخیر به نقش مدیریت و ساختارهای حاکمیتی در شادی شهری توجه ویژه‌ای داشته‌اند. محمدی‌دل‌بند و همکاران (۱۴۰۲) در تبریز نشان دادند که اگرچه شادی از ابعاد متعددی تأثیر می‌پذیرد، اما از دیدگاه شهروندان، «کیفیت فضای شهری» مهم‌ترین عامل اثرگذار است. احمدی‌محسن و حسینی‌دانا (۱۴۰۳) نیز در حوزه حکمرانی شهری، تأکید کردند که نظام‌های اطلاع‌رسانی، مشارکت نخبگان و تقویت ارتباطات اجتماعی، بسترهای لازم برای تحقق شهر شاد را از طریق افزایش مشارکت عمومی و ترویج فعالیت‌های فرهنگی فراهم می‌آورند. با وجود غنای مطالعات پیشین، مرور ادبیات نشان می‌دهد که بخش عمده‌ای از پژوهش‌ها یا ماهیت کیفی و مفهومی داشته‌اند (موسی‌زاده و محمدی، ۱۳۹۷، مطالعات سماواتی، ۱۴۰۱؛ دانشوری‌نسب، ۱۴۰۰) و یا به بررسی ابعاد منفرد (فقط کالبدی، فقط اجتماعی یا فقط محیطی) بسنده کرده‌اند. همچنین، کمتر پژوهشی به تحلیل کمی و یکپارچه الگوی خاصی از فضاهای عمومی و سنجش دقیق اثر هم‌زمان ابعاد مختلف آنها بر نشاط اجتماعی پرداخته است.

نوآوری اصلی این پژوهش در عبور از سطح توصیف مفهومی و ارائه‌ی یک مدل کمی و تجربی است که با رویکردی جامع، الزامات تحقق‌پذیری فضاهای عمومی شادی‌محور را تحلیل کرده و روابط علی میان کیفیت تحقق‌پذیری ابعاد مختلف فضا (کالبدی، ذهنی، اجتماعی و...) و سطح نشاط اجتماعی را با استفاده از داده‌های پیمایشی و تحلیل‌های آماری دقیق تبیین می‌کند. این رویکرد داده‌محور، می‌تواند مبنایی قابل‌اتکا و عملیاتی برای تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ریزی و طراحی شهری فراهم آورد که در مطالعات پیشین به‌صورت کامل مورد توجه قرار نگرفته است.

۲- مبانی نظری

این پژوهش بر پایه‌ی یک پارادایم جامع در علوم شهری استوار است که در آن «شادی و نشاط اجتماعی» نه به‌عنوان یک حالت موقتی یا حسی گذرا، بلکه به‌عنوان شاخصی کلیدی و چندجانبه از کیفیت زندگی شهری تلقی می‌گردد. چارچوب مفهومی حاضر، با تلفیق نظریه‌های کلاسیک و رویکردهای نوین در جغرافیا، جامعه‌شناسی و طراحی شهری، شادی شهری را در نه‌محور تحلیلی

تبیین می‌کند. هر یک از این محورها، ریشه در یک مکتب فکری مستحکم دارد و ابعاد پنهان و آشکار تأثیرگذار بر رفاه شهروندان را پوشش می‌دهد. در ادامه، چرایی انتخاب و چگونگی عملیاتی‌سازی هر محور تشریح می‌شود.

۲-۱- محور ذهنی-معنایی: نظریه‌ی دلبستگی به مکان و رضایت زیستی

هسته‌ی مرکزی شادی، تجربه‌ی درونی و ادراک شهروندان از محیط است. نظریه‌ی دلبستگی به مکان بیان می‌کند که شادی صرفاً واکنشی به ویژگی‌های فیزیکی نیست، بلکه نتیجه‌ی پیوند عاطفی عمیق میان فرد و محیط است. وقتی شهروندی احساس کند که مکانی بخشی از هویت و خاطرات اوست، سطح رضایت و آرامش روانی او افزایش می‌یابد. پژوهش‌های سماواتی و همکاران^۲ (۲۰۲۰) و مارووا و کنژاکیموف^۳ (۲۰۲۳) نشان می‌دهند که احساس تعلق، که از ابعاد اصلی دلبستگی است، نقش میانجی حیاتی در تبدیل فضاهای فیزیکی به مکان‌های معنادار ایفا می‌کند. در این پژوهش، این محور به سنجش «عمق ادراک ذهنی» و «حس معنوی نسبت به فضا» می‌پردازد تا مشخص شود که چگونه حافظه‌ی جمعی و معنابخشی به فضا، پایه‌ی شادی پایدار را شکل می‌دهد.

۲-۲- محور اجتماعی عرصه‌ی عمومی: نظریه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و تعاملات انسانی

شادی، یک پدیده‌ی ذاتاً اجتماعی و مبتنی بر تعامل است. نظریه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی تأکید دارد که شبکه‌های ارتباطی غنی، اعتماد متقابل و حضور فیزیکی در عرصه‌های عمومی، کلید تقویت نشاط جمعی است. مطالعات مارووا و کنژاکیموف^۴ (۲۰۲۳) و هماتیان و رنجبر^۵ (۲۰۲۲) اثبات کرده‌اند که امکان دیدارهای تصادفی با دوستان، وجود مکان‌های دعوت‌کننده برای نشست و گفتگو، و احساس امنیت اجتماعی، از مهم‌ترین پیش‌بین‌کننده‌های شادی هستند. این محور در پژوهش حاضر، بر «کیفیت تعاملات انسانی» و «امنیت روانی-اجتماعی» تمرکز دارد تا نشان دهد که چگونه طراحی عرصه‌های عمومی می‌تواند سرمایه‌ی اجتماعی را ارتقا داده و از انزوای شهری بکاهد.

۲-۳- محور اکولوژیک: نظریه‌ی بازایی توجه و پایداری محیطی

محیط‌زیست سالم، زیربنای زیستی و روانی سلامت انسان است. نظریه‌ی بازایی توجه بیان می‌کند که طبیعت شهری به مغز انسان اجازه می‌دهد تا از «خستگی توجه» ناشی از محرک‌های پیوسته‌ی شهری رهایی یابد و بازسازی شناختی صورت گیرد. پژوهش‌های چنگ^۶ (۲۰۲۰) و سیامیلی و همکاران^۷ (۲۰۲۳) نشان داده‌اند که دسترسی بصری و فیزیکی به فضاهای سبز، کیفیت هوای پاک و آسایش حرارتی، رابطه‌ای مستقیم و معنی‌دار با کاهش استرس، افسردگی و افزایش شادی دارد. کاکلاوسکاس و همکاران^۸ (۲۰۲۰) نیز پایداری محیطی را شرط لازم برای رفاه بلندمدت شهروندان می‌دانند. بنابراین، این محور به «کیفیت بوم‌شناختی» فضا می‌پردازد و تأکید می‌کند که سلامت اکوسیستم شهری، پیش‌شرط سلامت روان شهروندان است.

۲-۴- محور انسجام محیط کالبدی: روان‌شناسی محیطی و زیبایی‌شناسی شهری

طراحی شهری، زبان اول ارتباط شهر با ساکنان خود است. روان‌شناسی محیطی و پژوهش‌های وانگ و همکاران^۹ (۲۰۲۵) نشان می‌دهند که ویژگی‌های بصری، نظم فضایی، مقیاس انسانی و کیفیت کالبدی، تأثیر مستقیمی بر ادراک شادی و آرامش دارند. فضاهای آشفته و نامنظم می‌توانند منجر به افزایش اضطراب شوند، در حالی که انسجام بصری حس امنیت و کنترل را تقویت می‌کند. هماتیان و رنجبر^{۱۰} (۲۰۲۲) نیز بر اهمیت پیاده‌مداری، نورپردازی مناسب و مبلمان شهری استاندارد تأکید کرده‌اند. این محور در پژوهش، به «انسجام بصری»، «زیبایی‌شناسی منظر» و «کیفیت زیرساخت‌های فیزیکی» می‌پردازد تا نشان دهد که چگونه فرم و ظاهر شهر، به‌عنوان بستر فیزیکی، می‌تواند محرک یا بازدارنده‌ی شادی باشد.

۲-۵- محور دسترسی‌پذیری: نظریه‌ی حرکت و تحرک شهری

دسترسی عادلانه به خدمات و امکانات، حق بنیادین شهروندی است. نظریه‌ی تحرک شهری تأکید دارد که زمان و انرژی صرف‌شده در سفر، مستقیماً بر رضایت شهروندان از زندگی تأثیر می‌گذارد. ترافیک سنگین و سیستم‌های حمل‌ونقل ناکارآمد، از عوامل اصلی استرس شهری و کاهش شادی هستند. یوو همکاران^{۱۱} (۲۰۲۴) و مارووا و کنژاکیموف^{۱۲} (۲۰۲۳) نشان می‌دهند که دسترسی‌پذیری عادلانه برای همه‌ی اقشار جامعه، به‌ویژه گروه‌های آسیب‌پذیر مانند سالمندان، کودکان و افراد دارای معلولیت، و همچنین کاهش زمان رفت‌وآمد، از عوامل کلیدی شادی است. این محور به «سهولت حرکت»، «پیوستگی شبکه معابر» و «دسترسی عادلانه» می‌پردازد و بر نقش حمل‌ونقل عمومی و پیاده‌راه‌ها در ارتقای کیفیت زندگی تأکید می‌کند.

۲-۶- محور عملکردی: نظریه‌ی کارایی فضاهای عمومی

فضا باید دارای کارکرد پویا و متنوع باشد تا زنده بماند. نظریه‌ی کارایی فضا بیان می‌کند که تنوع کاربری‌ها و امکان انجام فعالیت‌های مختلف (تفریحی، فرهنگی، ورزشی و خدماتی) در یک محدوده، باعث زنده‌مانی فضا و ایجاد حس نشاط می‌شود.

فضاهای تک‌کاربری یا متروکه، حس ناامنی و بی‌هویتی ایجاد می‌کنند. خره و چاترجی^۵ (۲۰۲۴) و جامینی و همکاران^۶ (۲۰۲۱) نشان داده‌اند که دسترسی آسان به مراکز خدماتی، درمانی و تفریحی در مجاورت فضاهای عمومی، رضایت شهروندان را به‌شدت افزایش می‌دهد. این محور به «کارایی عملیاتی» و «تنوع کاربری» فضا می‌پردازد و بر لزوم ترکیب کاربری‌ها برای ایجاد تعاملات پیوسته‌ی روزانه تأکید دارد.

۲-۷- محور فرهنگی-نمادین: نظریه‌ی هویت و ساخت مکان

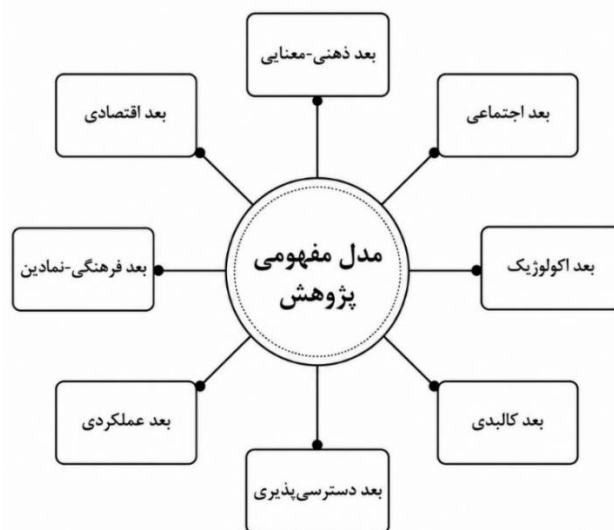
شهرها بدون هویت و حافظه‌ی تاریخی، مکان‌های بی‌روح و تکراری هستند. نظریه‌ی ساخت مکان و هویت‌مندی تأکید دارند که آداب و رسوم، جشن‌های محلی، میراث فرهنگی و نمادهای بصری، پیوند عاطفی شهروندان را با شهر عمیق می‌کنند. این محورها احساس تعلق و غرور میهنی-محلی را تقویت کرده و شادی را از یک حس فردی به یک تجربه‌ی جمعی تبدیل می‌کنند. خره و چاترجی^۵ (۲۰۲۴) و جامینی و همکاران^۶ (۲۰۲۱) نشان می‌دهند که حضور عناصر فرهنگی در بافت شهر و تقویت تصویر ذهنی مثبت از محله، حس تعلق و شادی را افزایش می‌دهد. این محور به «حفظ میراث»، «برگزاری رویدادهای فرهنگی» و «تقویت هویت بومی» می‌پردازد تا نشان دهد که چگونه فرهنگ می‌تواند چسب اجتماعی و منبع شادی پایدار باشد.

۲-۸- محور مدیریتی-حکمروانی: نظریه‌ی حاکمیت خوب و مشارکت

مدیریت شهری، بستر امکان‌پذیری شادی و رفاه است. نظریه‌ی حاکمیت خوب بیان می‌کند که شفافیت، پاسخگویی، کارآمدی و مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌های شهری، اعتماد عمومی را افزایش و شادی را تقویت می‌کند. وقتی شهروندان احساس کنند که صدایشان شنیده می‌شود و در سرنوشت محله‌ی خود نقشی دارند، حس مالکیت و مسئولیت‌پذیری آن‌ها تقویت می‌شود. کاکلاوسکاس و همکاران^{۱۰} (۲۰۲۰) و وانگ و همکاران^{۱۱} (۲۰۲۵) تأکید می‌کنند که دسترسی عادلانه به خدمات دولتی، کاهش فساد اداری و عدالت در توزیع منابع، از ارکان اصلی رفاه اجتماعی است. این محور به «مشارکت مردمی»، «شفافیت مدیریتی» و «عدالت در توزیع خدمات» می‌پردازد.

۲-۹- محور اقتصادی: نظریه‌ی عدالت فضایی و توسعه‌ی پایدار

رفاه اقتصادی، پایه‌ای ضروری برای شادی و کاهش تنش‌های اجتماعی است. نظریه‌ی عدالت فضایی و توسعه‌ی پایدار تأکید دارند که توزیع عادلانه‌ی ثروت، فرصت‌های شغلی و خدمات شهری، از عوامل کاهش شکاف‌های طبقاتی و افزایش شادی است. نابرابری فضایی و محرومیت در دسترسی به امکانات، منجر به احساس ناامنی و نارضایتی می‌شود. کاکلاوسکاس و همکاران^{۱۰} (۲۰۲۰) و یو و همکاران^{۱۲} (۲۰۲۴) نشان می‌دهند که فراهم کردن بستر رشد اقتصادی محلی، ایجاد اشتغال پایدار و کاهش شکاف طبقاتی در دسترسی به فضا، به شادی پایدار منجر می‌شود. این محور به «توزیع عادلانه‌ی ثروت»، «فرصت‌های شغلی» و «عدالت اقتصادی در فضا» می‌پردازد تا نشان دهد که چگونه مقوله‌ی اقتصاد بر کیفیت زندگی و شادی شهروندان در مقیاس فضایی تأثیر می‌گذارد.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

به منظور طراحی ابزار سنجش (پرسشنامه) و اطمینان از روایی محتوایی، شاخص‌های این پژوهش به صورت مستقیم از تلفیق نظریه‌های پایه‌ای علوم شهری و یافته‌های پژوهش‌های داخلی و خارجی استخراج گردیده‌اند. برای شفاف‌سازی فرآیند استخراج و تبیین چرایی انتخاب هر متغیر، جدول ۱ ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، هر «بُعد اصلی» ریشه در یک یا چند نظریه‌ی مشخص دارد و «شاخص‌های عملیاتی» بازتاب‌دهنده‌ی عینی‌سازی مفاهیم انتزاعی آن نظریه‌ها هستند.

جدول ۱- متغیرها و گویه‌های پژوهش

ردیف	بُعد اصلی پژوهش	معیارهای کلیدی	شاخص‌های عملیاتی و گویه‌های سنجش	منابع نظری پشتیبان
۱	بعد ذهنی-معنایی تجربه زیسته و احساس تعلق	• حس تعلق به مکان • رضایت کلی از زندگی • آرامش روانی	• احساس تعلق عاطفی به محیط • رضایت از سطح سلامت روان • احساس آرامش و کاهش استرس در فضا • رضایتمندی از کیفیت زندگی کلی	Samavati et al. (2020); Marova & Kenzhakimov (2023); Weiss-Perez et al. (2020)
۲	بعد اجتماعی عرصه‌ی عمومی تعاملات و سرمایه اجتماعی	• تعاملات اجتماعی • امنیت و اعتماد • حضور و فعالیت جمعی	• امکان دیدار با دوستان و اقوام • وجود مکان‌های دورهمی جمعی • احساس امنیت فردی و اجتماعی • اعتماد متقابل بین شهروندان • تنوع فعالیت‌های اجتماعی در فضا	Marova & Kenzhakimov (2023); Hematian & Ranjbar (2022); Siamili et al. (2023)
۳	بعد اکولوژیک طبیعت و محیط زیست	• دسترسی به طبیعت • کیفیت محیط‌زیست • آسایش زیست‌محیطی	• دسترسی به فضاهای سبز و آبی • شبکه فضاهای طبیعی متصل • پاک بودن هوا و کاهش آلودگی • آسایش حرارتی و سایه‌اندازی • تنوع زیستی در محیط شهری	Cheng (2020); Siamili et al. (2022); Kaklauskas et al. (2020)
۴	بعد انسجام محیط کالبدی طراحی و منظر شهری	• زیبایی‌شناسی بصری • کیفیت کالبدی و زیرساخت • پیاده‌مداری و حرکت	• زیبایی بصری محیط و نماهای شهری • نظم و یکپارچگی فضایی • مبلمان محیطی مطلوب و استاندارد • کیفیت زیرساخت‌ها (آب، فاضلاب، برق) • پیاده‌مداری و مسیرهای دوچرخه	Wang et al. (2025); Hematian & Ranjbar (2022); Grabowska et al (2021)
۵	بعد دسترسی‌پذیری حرکت و ارتباطات	• دسترسی فیزیکی • زمان و هزینه‌ی سفر • شبکه حرکتی	• زمان رفت‌وآمد مطلوب • دسترسی‌پذیری برای همه اقشار (نابینایان، سالمندان) • پیوستگی شبکه معابر و مسیرهای پیاده • کاهش ترافیک و آلودگی صوتی در مسیر	Yu et al. (2024); Marova & Kenzhakimov (2023); Khare & Chatterjee (2024)
۶	بعد عملکردی کارایی و خدمات شهری	• کارایی فضاهای عمومی • تنوع کاربری‌ها • خدمات رفاهی	• تنوع کاربری‌های مورد نیاز در محل • دسترسی به مراکز درمانی و خدماتی • کارایی بالای فضاهای تفریحی • امکان انجام فعالیت‌های متنوع در یک مکان	Khare & Chatterjee (2024); Jamini et al. (2021); Wang et al. (2025)
۷	بعد فرهنگی-نمادین هویت و معنویت	• هویت و میراث فرهنگی • آداب و رسوم • تصویر ذهنی شهر	• حفظ و احیای میراث فرهنگی • برگزاری جشن‌ها و فستیوال‌های بومی • تقویت تصویر ذهنی مثبت از محله • احترام به ارزش‌ها و آداب و رسوم محلی	Khare & Chatterjee (2024); Jamini et al. (2021); Samavati et al. (2020)
۸	بعد مدیریتی-حکمرانی حکمرانی	• مشارکت شهروندی • شفافیت و عدالت • کیفیت خدمات دولتی	• مشارکت در امور فضای شهری • شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها • دسترسی عادلانه به خدمات عمومی • کاهش فساد و افزایش نظارت اجتماعی	Kaklauskas et al. (2020); Wang et al. (2025); Yu et al. (2024)

	حاکمیت خوب و مشارکت		
۹	بعد اقتصادی فاه و توسعه	• توسعه‌ی اقتصادی عادلانه • فرصت‌های شغلی • توزیع ثروت	• فراهم کردن بستر رشد اقتصادی محلی • توزیع عادلانه‌ی درآمد و فرصت‌ها • دسترسی عادلانه به امکانات رفاهی • کاهش شکاف طبقاتی در دسترسی به فضا
		Kaklauskas et al. (2020); Wang et al. (2025); Yu et al. (2024)	

۳- روش پژوهش

پژوهش حاضر با هدف تبیین روابط علی میان الزامات تحقق‌پذیری فضاهای عمومی و نشاط اجتماعی شهروندان، در چارچوب یک رویکرد کمی و با استفاده از استراتژی تحلیلی همبستگی طراحی شده است. این مطالعه در زمره‌ی پژوهش‌های کاربردی قرار می‌گیرد، زیرا یافته‌های آن می‌تواند مبنایی داده‌محور برای سیاست‌گذاری‌های شهری و طراحی فضاهای شادی‌محور فراهم آورد. جامعه‌ی آماری این پژوهش را شهروندان بالای ۱۸ سال ساکن در منطقه‌ی یک شهر شیراز تشکیل می‌دهند که به‌صورت منظم از فضاهای عمومی این منطقه استفاده می‌کنند. جهت اطمینان از نمایندگی کامل و پوشش تنوع کاربری‌های فضایی، پنج فضای عمومی کلیدی با ماهیت‌های متمایز شامل میدان ارم (فضای باز مرکزی)، خیابان عفیف‌آباد (خیابان تجاری-پیاده‌مدار)، پیاده‌راه سلامت (فضای ورزشی-پیاده‌راهی)، مجتمع خلیج فارس (فضای نیمه‌باز تجاری-تفریحی) و پارک کوهستانی دراک (فضای سبز و طبیعی) به‌عنوان نمونه‌های منتخب انتخاب شدند. به‌منظور شفاف‌سازی بافت و ویژگی‌های کالبدی این فضاهای منتخب، نقشه موقعیت مکانی آن‌ها در منطقه یک شیراز و تصاویری از وضعیت موجود هر فضا در شکل‌های ۲ و ۳ این پژوهش ارائه شده است.

حجم نمونه براساس فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد و خطای مجاز ۵ درصد، تعداد ۳۸۴ نفر برآورد شد. با در نظر گرفتن احتمال ریزش داده‌ها، ۴۰۰ پرسش‌نامه در بین کاربران این پنج فضای عمومی توزیع شد. فرآیند نمونه‌گیری به‌صورت ترکیبی از روش تصادفی طبقه‌ای (برای تضمین حضور کاربران هر پنج فضا به نسبت متعادل) و در دسترس (در ساعات مختلف روز و هفته) انجام شد تا از نمایندگی مناسب پاسخ‌دهندگان اطمینان حاصل شود. در نهایت، ۳۸۳ پرسش‌نامه کامل و معتبر مورد تحلیل قرار گرفت.

ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ی محقق‌ساخته بود که براساس چارچوب نظری استخراج‌شده از مبانی پژوهش تدوین شد. این ابزار شامل دو بخش اصلی است: بخش اول به جمعیت‌شناختی (سن، جنسیت، سابقه سکونت و...) و بخش دوم به سنجش متغیرهای پژوهش براساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (از «کاملاً مخالفم» تا «کاملاً موافقم») اختصاص دارد. متغیرهای مستقل در قالب ابعاد مختلف شامل محیطی-کالبدی، اکولوژیک-محیطی، اجتماعی-فرهنگی، روانشناختی-ادراکی، اقتصادی و حکمرانی-مدیریتی عملیاتی شدند و متغیر وابسته نیز شاخص‌های نشاط اجتماعی، شادی لحظه‌ای و شادی بلندمدت را در بر می‌گرفت. برای اطمینان از روایی ابزار، روایی صوری و محتوایی آن از طریق نظرخواهی از ۱۰ نفر از اساتید و متخصصان حوزه‌های شهرسازی، روانشناسی محیط و آمار تأیید شد. در خصوص گویه‌های انتزاعی مانند «برابری»، «حکمرانی خوب» و «توسعه‌ی اقتصادی»، این مفاهیم از طریق ادراک شهروندان از عدالت در دسترسی به فضا، شفافیت خدمات شهری و کیفیت محیط اقتصادی پیرامون سنجیده شدند؛ به‌عنوان مثال، گویه «برابری» به این صورت عملیاتی شد که آیا کاربر احساس می‌کند فضا برای همه‌ی اقشار (مسنین، کودکان، معلولین) به‌طور عادلانه قابل استفاده است یا خیر.

پایایی ابزار نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ سنجیده شد. نتایج نشان داد که ضریب برای تمامی مؤلفه‌ها بالاتر از ۰٫۷ و برای کل پرسش‌نامه برابر با ۰٫۹۲ است که نشان‌دهنده‌ی پایایی بسیار خوب و همسویی درونی بالای گویه‌ها است. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای اس.پی.اس.اس. و آموس در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام پذیرفت. در سطح توصیفی از شاخص‌های مرکزی و پراکندگی برای ترسیم وضعیت موجود استفاده شد. در سطح استنباطی، برای آزمون فرضیه‌ها و تحلیل روابط، از آزمون فریدمن جهت اولویت‌بندی مؤلفه‌ها، ضریب همبستگی پیرسون برای سنجش روابط دو به دو، رگرسیون چندگانه‌ی خطی برای تعیین سهم هر بُعد در پیش‌بینی نشاط اجتماعی و تحلیل مسیر برای تدوین مدل علی‌نمایی و تفکیک اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بهره گرفته شد. سطح معناداری در تمامی آزمون‌ها ۰٫۰۵ در نظر گرفته شد.

جدول ۲- پایایی متغیرهای پژوهش

ردیف	بُعد / مؤلفه	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ	وضعیت پایایی
۱	بُعد ذهنی-معنایی	۷	۰,۸۵	بسیار خوب
۲	بُعد اجتماعی-عرصه عمومی	۷	۰,۸۲	بسیار خوب
۳	بُعد اکولوژیک	۶	۰,۷۹	خوب
۴	بُعد انسجام محیط کالبدی	۷	۰,۷۸	خوب
۵	بُعد دسترسی‌پذیری	۶	۰,۸۰	خوب
۶	بُعد عملکردی	۷	۰,۸۳	بسیار خوب
۷	بُعد فرهنگی-نمادین	۶	۰,۷۶	خوب
۸	بُعد مدیریتی-حکمرانی	۷	۰,۸۴	بسیار خوب
۹	بُعد اقتصادی	۶	۰,۷۸	خوب
جمع	کل پرسش‌نامه	۵۹	۰,۹۲	بسیار خوب

۳-۱- نمونه‌ی مطالعاتی

منطقه‌ی یک شهرداری شیراز به‌عنوان قلب تاریخی و فرهنگی این شهر شناخته می‌شود و جایگاهی ویژه و استراتژیک در بافت شهری دارد. این منطقه کهن‌ترین بخش شهر شیراز محسوب می‌شود، ترکیبی از اصالت تاریخی، کارکردهای اداری-تجاری و بافت‌های مسکونی سنتی و باغ‌نشین را در خود جای داده است. موقعیت جغرافیایی این منطقه در مرکز شهر شیراز واقع شده است و به‌دلیل وجود اماکن تاریخی، اداری و تجاری مهم، کانون تردد و فعالیت شهروندان و مسافران است. منطقه‌ی یک شهرداری شیراز نمادی از تلاقی گذشته و حال است؛ جایی که ارزش‌های معنایی و تاریخی (بعد ذهنی-معنایی در پژوهش شما) با چالش‌های مدرن‌سازی، تراکم و نیاز به بازآفرینی شهری روبه‌روست. این ویژگی‌ها انتخاب این منطقه را برای مطالعه درباره‌ی نشاط اجتماعی و تحقق‌پذیری فضاهای عمومی توجیه می‌کند، زیرا نتایج پژوهش می‌تواند مستقیماً در بهبود کیفیت زندگی در این بافت حساس و مهم به کار گرفته شود. برای اطمینان از پوشش کامل ابعاد مختلف شهری و جلوگیری از سوگیری نمونه‌گیری، فضاهای شهری چهار محله از این منطقه به‌صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده‌اند. معیارهای انتخاب این محلات عبارتند از:

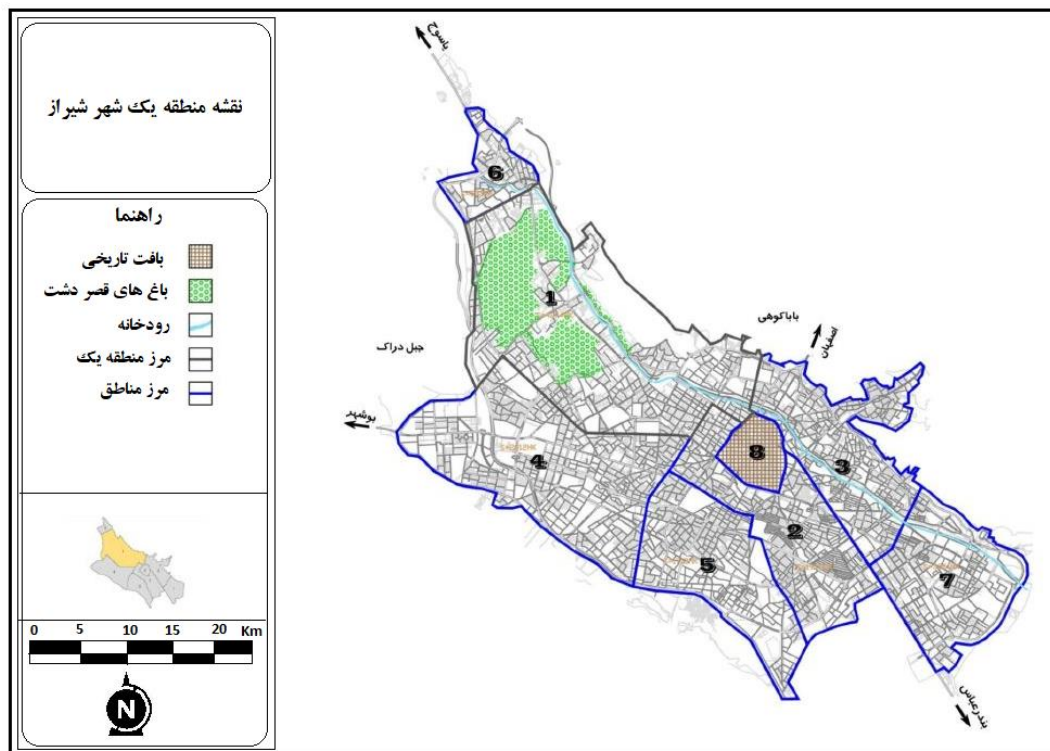
- تنوع بافت کالبدی: شامل بافت تاریخی، لوکس مدرن و ترکیبی؛
- تنوع جمعیت‌شناختی: شامل اقشار مختلف سنی و اقتصادی؛
- وجود فضاهای شهری شاخص: دارای پارک‌ها، میدان‌ها و پیاده‌راه‌های مهم.

جدول ۲- مشخصات محلات منتخب در منطقه‌ی ۱

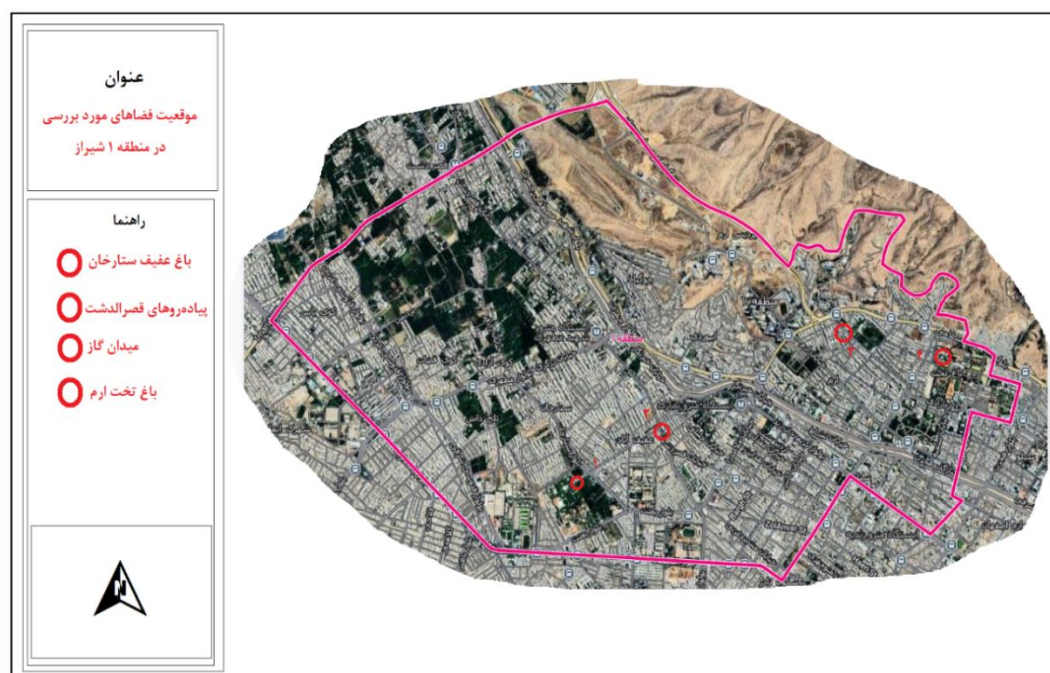
نام محله	ویژگی‌های اصلی	دسترسی‌ها و امکانات
قصرالدشت	محله‌ای تاریخی با آب و هوای مطلوب؛ ترکیبی از خانه‌های ویلایی قدیمی و آپارتمان‌های نوساز لوکس.	دسترسی آسان به مراکز اداری و تجاری مهم شهر؛ دارای جامعه‌ای با فرهنگ و سطح سواد بالا.
ارم	یکی از لوکس‌ترین مناطق شهر؛ دارای خانه‌های ویلایی شیک و آپارتمان‌های بسیار مجلل.	دسترسی فوق‌العاده به امکانات رفاهی، تفریحی و تجاری مدرن؛ نزدیک به مراکز درمانی و آموزشی برتر.
عقیف‌آباد	محله‌ای گران‌قیمت و آرام؛ دارای باغ‌های تاریخی ارزشمند و بافت مسکونی لوکس و دنج.	دسترسی به مجتمع‌های تجاری بزرگ و مراکز خرید؛ دسترسی‌های کاربردی و خوب به شبکه معابر اصلی.
ستارخان	محله‌ای محبوب برای جوانان؛ دارای خانه‌های ویلایی لوکس و آپارتمان‌های لاکچری با معماری مدرن.	دسترسی به امکانات مدرن شهری؛ دارای جامعه‌ای پویا، جوان و با فرهنگ اجتماعی بالا.

۳-۲- دلایل انتخاب نمونه‌ها

انتخاب این چهار محله به گونه‌ای است که طیف وسیعی از ویژگی‌های محیطی و اجتماعی منطقه‌ی ۱ را پوشش می‌دهد. برای مثال، «قصرالدشت» نماینده‌ی بافت تاریخی و فرهنگی است، درحالی‌که «بلوار ارم» و «عقیف‌آباد» نماینده بافت لوکس و مدرن هستند و «ستارخان» نماینده‌ی بافت پویا و جوان‌پسند است. این تنوع باعث می‌شود یافته‌های پژوهش از اعتبار عمومی بیشتری برخوردار باشند و بتوانند تأثیرات مختلف محیطی بر نشاط شهری را در بافت‌های گوناگون بررسی کنند.

شکل ۲- موقعیت منطقه ی یک شهر شیراز

شکل ۳- موقعیت ۴ فضای مورد بررسی روی نقشه

۴- تحلیل داده ها

۴-۱ - آمار توصیفی ابعاد شادی شهری

جدول ۳ به بررسی وضعیت موجود و شاخص های مرکزی (میانگین) و پراکندگی (انحراف معیار) برای ابعاد مختلف تحقق پذیری شادی شهری می پردازد. نتایج نشان می دهد که میانگین تمامی ابعاد در محدوده ی ۲,۹۶ تا ۳,۳۸ قرار دارد که بیانگر وضعیت

«متوسط رو به مطلوب» در فضاهای شهری مورد مطالعه است. بر این اساس، «بعد ذهنی-معنایی» با میانگین ۳,۳۸ بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است که حاکی از آن است که شهروندان علی‌رغم نواقص موجود، پیوند عاطفی و هویتی قابل‌قبولی با فضاهای شهری دارند. در مقابل، «بعد اقتصادی» با میانگین ۲,۹۶ پایین‌ترین میانگین را داراست که نشان‌دهنده‌ی نارضایتی نسبی پاسخگویان از عدالت اقتصادی و فرصت‌های شغلی در این فضاهاست. همچنین، مقایسه‌ی انحراف معیارها حاکی از آن است که بیشترین پراکندگی نظر به «بعد اقتصادی» (۰,۷۸) اختصاص دارد که بیانگر شکاف طبقاتی و تفاوت‌های دیدگاه شدید بین شهروندان در این زمینه است، درحالی‌که «بعد انسجام کالبدی» با انحراف معیار ۰,۴۴ نشان‌دهنده‌ی اجماع نظر نسبتاً بالای شهروندان در مورد کیفیت فیزیکی فضاهاست.

جدول ۳- شاخص‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) ابعاد تحقق‌پذیری شادی شهری

ردیف	بعد	تعداد نمونه	میانگین	انحراف معیار
۱	بعد ذهنی-معنایی	۳۸۳	۳,۳۸	۰,۵۲
۲	بعد اجتماعی عرصه عمومی	۳۸۳	۳,۳۴	۰,۵۸
۳	بعد اکولوژیک	۳۸۳	۳,۳۱	۰,۶۰
۴	بعد انسجام محیط کالبدی	۳۸۳	۳,۳۲	۰,۴۴
۵	بعد دسترسی‌پذیری	۳۸۳	۳,۲۱	۰,۵۷
۶	بعد عملکردی	۳۸۳	۳,۲۱	۰,۵۸
۷	بعد فرهنگی-نمادین	۳۸۳	۳,۱۷	۰,۶۵
۸	بعد مدیریتی-حکمرانی	۳۸۳	۳,۲۹	۰,۵۸
۹	بعد اقتصادی	۳۸۳	۲,۹۶	۰,۷۸

۴-۲- آزمون فریدمن به منظور اولویت‌بندی مؤلفه‌ها

هدف از انجام آزمون فریدمن، بررسی معنی‌داری آماری تفاوت بین اولویت‌بندی مؤلفه‌ها توسط شهروندان است. با توجه به اینکه مقدار «آماره‌ی کای-دو» برابر با ۸۰۶,۴۶۰ و سطح معنی‌داری برابر با ۰,۰۰۰ به‌دست آمده است (که کوچک‌تر از ۰,۰۵ است)، می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت‌های مشاهده‌شده در رتبه‌بندی مؤلفه‌ها تصادفی نیستند و از نظر آماری در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار هستند. این یافته تأیید می‌کند که شهروندان شیراز اولویت‌های مشخص و متمایزی برای تحقق شادی شهری قائل هستند.

جدول ۴- آماره‌ی آزمون فریدمن

مقدار	شرح آماره
۴۰۰	تعداد نمونه
۸۰۶,۴۶۰	آماره‌ی کای-دو
۵۹	درجه‌ی آزادی
۰,۰۰۰	سطح معنی‌داری

جدول ۵ نتایج آزمون فریدمن را به‌صورت عملیاتی نشان می‌دهد و ترتیب اهمیت مؤلفه‌ها را از دیدگاه شهروندان مشخص می‌سازد. براساس یافته‌ها، «تعاملات اجتماعی مؤثر و دیدار دوستان و خانواده» با میانگین رتبه‌ی ۳۶۶۵ در رتبه‌ی اول قرار گرفته است. این امر نشان‌دهنده‌ی آن است که شهروندان شادی شهری را پدیده‌ای ذاتاً اجتماعی و رابطه‌مند می‌دانند و حضور فیزیکی بدون تعامل کیفی، برای آن‌ها ارزش شادی‌آفرینی ندارد. رتبه‌های دوم و سوم نیز به «امکان حضور گروه‌های اجتماعی» و «قابل دسترسی» اختصاص یافته که بر حق شهروندی برای حضور عادلانه و بدون مانع در فضا تأکید دارد. نکته‌ی بسیار مهم و قابل تأمل در این جدول، قرارگیری «احساس شادی در این فضای شهری» در رتبه‌ی آخر (۵۹) است. این یافته بیانگر مدل علی ذهنی شهروندان است؛ بدین معنا که آنها «شادی» را نه یک ورودی یا ویژگی مستقل که بتوان با طراحی مستقیم خلقش کرد، بلکه یک «خروجی نهایی» می‌دانند که در گرو تحقق مجموعه‌ای از شرایط پیشینی (نظافت، امنیت، تعامل، معنا) است. بنابراین، سیاست‌گذاری شهری باید بر فراهم کردن زیرساخت‌های شادی تمرکز کند تا خود شادی به‌صورت خودکار پدیدار شود.

جدول ۵- رتبه‌بندی نهایی شاخص‌های تحقق‌پذیری شادی شهری (۱۰ رتبه‌ی برتر و ۳ رتبه‌ی پایین)

رتبه	نام شاخص	میانگین رتبه
۱	تعاملات اجتماعی مؤثر و دیدار دوستان و خانواده	۳۶,۶۵
۲	امکان حضور گروه‌های اجتماعی برای دیدار و برگزاری تجمعات	۳۶,۴۱
۳	قابل دسترسی	۳۶,۲۱
۴	احساس تعلق و مالکیت	۳۶,۲۴
۵	تنوع فعالیت‌های موجود	۳۵,۹۱
۶	پاک بودن هوا	۳۴,۸۱
۷	طراحی زیبا و امکانات رفاهی مناسب	۳۴,۳۲
۸	وجود فضاهای سبز و آبی	۳۴,۲۳
۹	نگهداری و حفاظت مناسب از این فضاهای عمومی	۳۴,۲۰
۱۰	ارتقاء سطح سلامتی و تندرستی شهروندان	۳۳,۳۷
...	...	...
۵۷	فرصت‌هایی برای توسعه مشاغل کوچک، بازارها و مراکز تجاری	۲۴,۸۳
۵۸	کنترل ترافیک	۲۶,۰۰
۵۹	احساس شادی در این فضای شهری	۲۳,۷۱

۴-۳- محاسبات رگرسیون به‌منظور شناسایی عوامل مؤثر در فضاهای مختلف

جدول ۶ برازش کلی مدل‌های رگرسیون را برای هر یک از فضاهای شهری نشان می‌دهد. ضریب همبستگی چندگانه (آر) در تمامی فضاها بین ۰,۶۳ تا ۰,۷۳ است که نشان‌دهنده‌ی وجود رابطه‌ی نسبتاً قوی بین مجموعه متغیرهای مستقل (ابعاد نه‌گانه) و متغیر وابسته (نشاط اجتماعی) است. همچنین، ضریب تبیین (آر^۲) نشان می‌دهد که این مدل‌ها چه میزان از واریانس نشاط اجتماعی را توضیح می‌دهند. برای مثال، در خیابان عقیف‌آباد حدود ۵۳,۶ درصد و در میدان ارم حدود ۴۱,۸ درصد از تغییرات نشاط اجتماعی توسط این ابعاد تبیین می‌شود. این ارقام نشان می‌دهد که مدل‌های ارائه‌شده از قدرت تبیین مناسبی برخوردارند.

جدول ۶- خلاصه‌ی مدل رگرسیون (ضریب همبستگی و تبیین) در فضاهای منتخب

فضای شهری	ضریب همبستگی	ضریب تبیین	ضریب تبیین تعدیل‌شده
پارک تخت ارم	۰,۶۴۷	۰,۴۱۸	۰,۲۸۷
باغ عقیف‌آباد	۰,۷۳۲	۰,۵۳۶	۰,۴۷۱
پیاده‌روهای قصرالدشت	۰,۶۳۰	۰,۳۹۷	۰,۳۲۲
میدان گاز	۰,۶۵۲	۰,۴۲۵	۰,۳۷۵

جدول ۷ هسته‌ی اصلی تحلیل رگرسیون است و نقش هر یک از ابعاد را در پیش‌بینی نشاط اجتماعی در هر فضا به تفکیک مشخص می‌کند. مهم‌ترین یافته این جدول، نقش برجسته و ثابت «بعد ذهنی-معنایی» است؛ به‌طوری که این بعد در تمامی چهار فضای شهری دارای بالاترین ضریب بتای مثبت (بین ۰,۵۶ تا ۰,۷۶) و معناداری (۰,۰۰۰) است. این مسئله به‌صراحت نشان می‌دهد که فراتر از ویژگی‌های فیزیکی فضا، «ادراک ذهنی»، «حس تعلق» و «معنا» قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌ی نشاط اجتماعی است. در مقابل، ضرایب سایر متغیرها وابسته به «بافت» و «ماهیت فضا» تغییر می‌کنند. برای نمونه، در فضاهای تجاری و پرتراکم (پارک تخت ارم و میدان گاز)، متغیرهای «دسترسی‌پذیری» و «عملکردی» دارای ضرایب بتای منفی هستند. این امر بیانگر آن است که در این فضاها، ازدحام ناشی از دسترسی آسان و کاربری‌های تجاری متراکم، به‌جای ایجاد نشاط، باعث آلودگی صوتی، بصری و استرس‌شده و مانع شادی می‌شوند. همچنین در باغ عقیف‌آباد و میدان گاز، «بعد اقتصادی» اثر منفی دارد که نشان‌دهنده تأثیر منفی گرانی و نابرابری اقتصادی بر نشاط در این فضاهاست.

جدول ۷- ضرایب استاندارد شده متغیرهای پیش‌بین در هر فضا (متغیر وابسته: نشاط اجتماعی)

متغیر مستقل (ابعاد)	پارک تخت ارم	پیاده‌روهای قصرالدشت	باغ عفیف‌آباد	میدان گاز
بعد ذهنی-معنایی	۰,۵۷۲*	۰,۷۶۱*	۰,۶۲۳*	*۰,۵۶۰
بعد انسجام کالبدی	۰,۰۶۲	-۰,۱۱۱	-۰,۱۴۲	۰,۱۰۷-
بعد اکولوژیک	۰,۱۱۹	-۰,۰۰۳	۰,۰۳۸	۰,۰۰۳-
بعد دسترسی‌پذیری	-۰,۲۸۷*	۰,۱۴۵	-۰,۰۴۲	۰,۰۵۰-
بعد عملکردی	-۰,۲۵۰*	-۰,۱۸۶	-۰,۱۱۴	۰,۰۵۰-
بعد اجتماعی عرصه عمومی	-۰,۳۰۶*	-۰,۰۰۱	-۰,۱۱۴	۰,۰۵۳-
بعد فرهنگی-نمادین	-۰,۰۳۳	-۰,۰۳۸	-۰,۰۵۵	۰,۰۴۵-
بعد اقتصادی	۰,۱۲۶	-۰,۰۶۵	-۰,۰۴۷	-۰,۱۷۹
بعد مدیریتی-حکمروایی	۰,۰۶۷	-۰,۰۳۸	۰,۰۷۶	-۰,۲۷۵

توضیحات: اعدادی که در سلول‌هایی با رنگ طوسی قرار دارند، سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ را نشان می‌دهند.

جدول ۷ با نمایش ضرایب بتای استاندارد شده، نقش متفاوت هر بُعد در پیش‌بینی نشاط اجتماعی را در چهار فضای منتخب آشکار می‌سازد. مهم‌ترین یافته این جدول، سلطه‌ی قاطع و معنی‌دار «بعد ذهنی-معنایی» در تمامی فضاهاست؛ به‌طوری که ضرایب مثبت و بالا (بین ۰,۵۶ تا ۰,۷۶) نشان می‌دهند که ادراک شهروندان از تعلق و معنا، قوی‌ترین محرک شادی است و بر ویژگی‌های کالبدی برتری دارد. در مقابل، تأثیر سایر ابعاد وابسته به بافت فضا است. در «پارک تخت ارم»، ضریب منفی و معنادار «دسترسی‌پذیری» (-۰,۲۸۷) بیانگر پدیده‌ای است که می‌توان آن را «پارادوکس دسترسی» نامید؛ جایی که سهولت ورود منجر به ازدحام، شلوغی و در نتیجه کاهش آرامش و نشاط می‌شود. این امر نشان می‌دهد که در فضاهای پرتراکم، مدیریت ظرفیت و کنترل جریان تردد، پیش از افزایش دسترسی، اولویت دارد. همچنین در «میدان گاز»، ضریب منفی «بعد اقتصادی» (-۰,۱۷۹) حاکی از آن است که تجاری‌سازی افراطی و شکاف طبقاتی محسوس در این فضای عمومی، حس طردشدگی و نارضایتی را تقویت کرده و شادی را کاهش می‌دهد. جالب آنکه در «پیاده‌روهای قصرالدشت»، متغیر «عملکردی» نیز ضریب منفی دارد که ممکن است نشان‌دهنده اشباع خدمات یا تمرکز بیش‌ازحد بر کاربری‌های تجاری به نفع فضای پیاده‌روی باشد. در مقابل، در «باغ عفیف‌آباد» که بافتی لوکس‌تر و آرام‌تر دارد، ضرایب متغیرهای اقتصادی و مدیریتی نزدیک به صفر یا منفی اما غیرمعنادار هستند، که نشان‌دهنده ثبات نسبی نشاط در آنجا است. در مجموع، این جدول تأیید می‌کند که اگرچه بعد ذهنی-معنایی یک ضریب ثابت و جهانی است، اما ابعاد دیگر (دسترسی، اقتصاد، عملکرد) بسته به نوع فضا می‌توانند از عوامل تسهیل‌گر به موانع شادی تبدیل شوند. بنابراین، سیاست‌گذاری شهری نباید کلی‌نگر باشد، بلکه باید با شناخت دقیق بافت هر فضا، از تبدیل شدن عوامل مثبت به منفی (مانند دسترسی به شلوغی) جلوگیری کند و بر تقویت بعد معنایی به‌عنوان پیشران اصلی نشاط تمرکز نماید.

۴-۴- همبستگی پیرسون متغیرهای پژوهش

جدول ۸ به بررسی روابط دو به دو بین متغیرهای پژوهش می‌پردازد. نتایج نشان می‌دهد که همبستگی بسیار قوی و معناداری (۰,۵۰۰ و ۰,۵۶۷) بین «بعد ذهنی-معنایی» با «شادی لحظه‌ای» و «نشاط اجتماعی» وجود دارد. این یافته تأیید می‌کند که کیفیت ادراک ذهنی از فضا، کلید اصلی تجربه شادی در لحظه است. همچنین، همبستگی بالا بین «بعد اکولوژیک» و «بعد اجتماعی» (۰,۶۱۱) نشان می‌دهد که فضاهای سبز و طبیعی تنها امکانات زیست‌محیطی نیستند، بلکه به عنوان زیرساخت‌های اجتماعی عمل کرده و تعاملات را تقویت می‌کنند. مهم‌ترین یافته این جدول، همبستگی بسیار ضعیف و نزدیک به صفر (۰,۰۴۰) بین «شادی لحظه‌ای» و «شادی بلندمدت» است. این عدد حیاتی است و نشان می‌دهد که خوشحالی زودگذر ناشی از حضور در فضا (مثل یک تفریح کوتاه)، لزوماً به رضایت پایدار از زندگی (شادی بلندمدت) منجر نمی‌شود. این مسئله مرزهای تأثیرگذاری مدیریت شهری را مشخص می‌کند: شهر می‌تواند بستر ساز شادی لحظه‌ای باشد، اما مسئولیت شادی بلندمدت (که ریشه در عوامل کلان اقتصادی و فردی دارد) بر عهده آن نیست.

جدول ۸- ماتریس همبستگی بین ابعاد و شاخص‌های شادی

متغیر	۱- بعد ذهنی-معنایی	۲- بعد اجتماعی	۳- بعد اکولوژیک	۱۰- شادی لحظه‌ای	۱۱- شادی بلندمدت	۱۲- نشاط اجتماعی
۱- بعد ذهنی-معنایی	۱					
۲- بعد اجتماعی	۰,۴۸۴**	۱				
۳- بعد اکولوژیک	۰,۴۲۸**	۰,۶۱۱**	۱			
۱۰- شادی لحظه‌ای	۰,۵۰۰**	۰,۱۵۹**	۰,۰۷۳	۱		
۱۱- شادی بلندمدت	۰,۰۵۰	۰,۰۸۶	۰,۰۹۵	۰,۰۴۰	۱	
۱۲- نشاط اجتماعی	۰,۵۶۷**	۰,۱۳۱**	۰,۱۵۷**	۰,۲۹۸**	۰,۰۱۱	۱

۴-۵- تحلیل مسیر و اثرات متغیرها

براساس داده‌های موجود در جدول ماتریس اثرات، مدل تحلیل مسیر نشان می‌دهد که «بعد ذهنی-معنایی» قدرتمندترین و مهم‌ترین عامل در پیش‌بینی و ایجاد نشاط اجتماعی در فضاهای شهری شیراز است. این متغیر با اثر مستقیم ۰,۶۷۵ و اثر کل ۰,۸۰۰، نقشی محوری و انحصاری ایفا می‌کند؛ به این معنا که تقریباً تمامی مسیرهای منجر به شادی در شهر، از دروازه ادراکات ذهنی، حس تعلق و معنایی که فرد برای فضا قائل است، عبور می‌کنند. در مقابل، متغیرهای کالبدی و مدیریتی نقشی پیچیده و گاهی متناقض دارند. متغیرهایی مانند «بعد دسترسی‌پذیری»، «بعد عملکردی»، «بعد اقتصادی» و «بعد مدیریتی-حکمرانی» دارای اثر مستقیم منفی هستند (به ترتیب ۰,۱۲۰-، ۰,۱۱۰-، ۰,۱۵۵- و ۰,۰۸۵-). این ارقام بیانگر آن است که در شرایط موجود فضاهای عمومی مورد بررسی در منطقه یک شهر شیراز، افزایش برخی شاخص‌ها (مانند تراکم دسترسی یا تمرکز فعالیت‌های اقتصادی) به دلیل ایجاد ازدحام، آلودگی و افزایش استرس، به‌طور مستقیم موجب کاهش نشاط اجتماعی می‌شود. با این حال، این متغیرها دارای اثرات غیرمستقیم مثبت محدودی هستند که نشان می‌دهد در صورت مدیریت صحیح و تقویت کیفیت‌های ذهنی و ادراکی فضا، می‌توانند به‌عنوان عوامل مکمل در ارتقای نشاط اجتماعی نقش‌آفرینی کنند. با وجود این، بر اساس نتایج مدل پژوهش و در وضعیت کنونی فضاهای مورد مطالعه، اثر کل این متغیرها همچنان منفی یا بسیار ضعیف است.

از سوی دیگر، متغیرهایی مانند «بعد اجتماعی»، «بعد اکولوژیک»، «بعد فرهنگی-نمادین» و «بعد انسجام کالبدی» اگرچه از نظر اثر مستقیم، تأثیر چشمگیری نداشته یا حتی در برخی موارد دارای اثر مستقیم منفی هستند، اما به دلیل برخورداری از اثرات غیرمستقیم مثبت و نسبتاً قوی از طریق تأثیرگذاری بر «بعد ذهنی-معنایی»، در مجموع اثر کل مثبتی بر نشاط اجتماعی دارند. برای نمونه، «بعد اکولوژیک» با اثر کل ۰,۲۵۵ نشان می‌دهد که وجود عناصر طبیعی و فضاهای سبز، اگرچه به‌تنهایی به‌طور مستقیم موجب افزایش نشاط اجتماعی نمی‌شود، اما از طریق ارتقای کیفیت ادراک ذهنی، احساس آرامش و تجربه مثبت شهروندان از فضا، به‌صورت غیرمستقیم نقش مؤثری در افزایش نشاط اجتماعی ایفا می‌کند.

جدول ۹- خلاصه‌ی اثرات در مدل تحلیل مسیر (متغیر وابسته: نشاط اجتماعی)

متغیرهای مستقل	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل	تفسیر
بعد ذهنی-معنایی	۰,۶۷۵*	۰,۱۲۵	۰,۸۰۰	قوی‌ترین اثر مثبت
بعد اکولوژیک	۰,۰۴۵	۰,۲۱۰	۰,۲۵۵	اثر مثبت خالص (غیرمستقیم)
بعد اجتماعی عرصه عمومی	-۰,۰۵۵	۰,۲۴۰	۰,۱۸۵	اثر مثبت خالص (غیرمستقیم)
بعد انسجام کالبدی	-۰,۰۴۵	۰,۱۸۰	۰,۱۳۵	اثر مثبت خالص (غیرمستقیم)
بعد فرهنگی-نمادین	-۰,۰۳۵	۰,۱۵۰	۰,۱۱۵	اثر مثبت خالص (غیرمستقیم)

بعد دسترسی پذیری	۰,۱۲۰*	۰,۰۳۰	-۰,۰۹۰	اثر منفی خالص
بعد عملکردی	۰,۱۱۰*	۰,۰۲۰	-۰,۰۹۰	اثر منفی خالص
بعد اقتصادی	۰,۱۵۵*	۰,۰۱۰	-۰,۱۴۵	اثر منفی خالص
بعد مدیریتی-حکمرانی	۰,۰۸۵*	۰,۰۴۰	-۰,۰۴۵	اثر منفی خالص

۵- نتیجه گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در منطقه‌ی ۱ شیراز، «بعد ذهنی-معنایی» با اثر کل ۰,۸۰۰، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌ی نشاط اجتماعی است. این بدان معناست که در بافت تاریخی و فرهنگی شیراز، حس تعلق و معنا، فراتر از زیبایی‌های کالبدی، نقش اصلی را ایفا می‌کند. در مقابل، ابعادی مانند «دسترسی‌پذیری» و «اقتصادی» در فضاهای پرتراکم (مانند تخت ارم و میدان گاز) اثر منفی دارند که نشان‌دهنده‌ی تشدید مشکلات ناشی از تراکم و نابرابری است. بنابراین، مدل نهایی پژوهش تأکید دارد که برای ارتقای نشاط، تمرکز بر «بازسازی معنایی فضا» اولویت دارد، درحالی‌که مدیریت تراکم و عدالت فضایی به‌عنوان عوامل بازدارنده باید کنترل شوند. نتایج این پژوهش با مطالعات سماواتی و همکاران (۲۰۲۰) همسو است که بر اهمیت ادراک ذهنی تأکید دارند، اما یافته جدید آن است که در بافت‌های خاص شهری شیراز، «دسترسی» می‌تواند مبدل به عامل مزاحمت شود. این یافته با نظریه «ظرفیت برداشت شهری» هم‌خوانی دارد و نشان می‌دهد که استانداردهای کلی شهرسازی (مانند افزایش دسترسی) بدون توجه به بافت محلی، ممکن است نتیجه عکس دهند. همچنین، تفکیک «شادی لحظه‌ای» از «شادی بلندمدت» که در این پژوهش مشاهده شد، نوآوری مهمی در ادبیات پژوهش‌های فضایی-شادی‌شناسی است. راهنمای عملیاتی برای ارتقای نشاط در گونه‌های مختلف فضایی منطقه‌ی ۱ ارائه می‌شود. در فضاهای تاریخی-فرهنگی مانند پیاده‌روهای قصرالدشت، با توجه به اینکه بالاترین ضریب تأثیر متعلق به «بعد ذهنی-معنایی» (۰,۷۶۱) است، راهکار عملیاتی تمرکز بر حفظ و احیای عناصر هویتی و نمادین است. به‌جای تغییرات کالبدی گسترده، باید بر تقویت روایت‌های فرهنگی، نورپردازی نمادین و تسهیل رویدادهای بومی تمرکز کرد و دسترسی خودرویی باید محدود شود تا حس آرامش و تعلق تقویت گردد. در فضاهای تفریحی-منظره مانند باغ عفیف‌آباد و پارک تخت ارم، نقطه قوت، تأثیر بالای «بعد اکولوژیک» و «اجتماعی» است؛ اما در تخت ارم، «دسترسی» و «عملکرد» اثر منفی دارند. راهکار عملیاتی برای باغ عفیف‌آباد، توسعه زیرساخت‌های تعاملی مانند نشیمن‌های گروهی و سکوهایی هنری برای تقویت تعاملات اجتماعی است. در مقابل، برای تخت ارم، مدیریت جریان تردد، ایجاد پیاده‌راه‌های امن و کاهش فضاهای پارکینگ غیراستاندارد برای کاهش شلوغی و آلودگی صوتی ضروری است. در فضاهای تجاری-مرکزی مانند میدان گاز که نقطه ضعف آن‌ها اثر منفی «اقتصادی» و «عملکردی» است، راهکار عملیاتی نیازمند «عدالت فضایی» است. ایجاد ایستگاه‌های خدمات رایگان، فضاهای نشستن عمومی و کنترل قیمت‌ها و کسب‌وکارهای غیرمجاز برای کاهش حس طردشدگی اقشار کم‌درآمد ضروری است. همچنین، ایجاد پناهگاه‌های امن و آرام برای عبور عابران از میان ترافیک و شلوغی تجاری مورد نیاز است. این پژوهش با هدف تبیین مؤلفه‌های شادی شهری در منطقه‌ی ۱ شیراز انجام شد. یافته‌ها نشان داد که شادی شهری یک پدیده‌ی چندبعدی است که در آن «بعد ذهنی-معنایی» نقشی محوری و جهانی ایفا می‌کند، درحالی‌که ابعاد کالبدی و مدیریتی بسته به بافت فضا می‌توانند تسهیل‌گر یا بازدارنده باشند. پرسش اصلی پژوهش مبنی بر «چه عواملی بر نشاط فضاهای منطقه‌ی ۱ شیراز تأثیر می‌گذارند؟» با این پاسخ پاسخ داده شد که ادراک تعلق و معنا مهم‌ترین عامل شادی است، اما مدیریت تراکم و عدالت اقتصادی در فضاهای پرتراکم، پیش‌شرط لازم برای تحقق این شادی است.

محدودیت‌های پژوهش شامل محدودیت جغرافیایی به منطقه‌ی ۱ شهر شیراز است که تعمیم نتایج به کلانشهرها را با احتیاط همراه می‌کند و همچنین استفاده از روش پیمایشی که ممکن است تحت تأثیر سوگیری‌های اجتماعی پاسخ‌دهندگان باشد. پیشنهادات برای پژوهش‌های آتی عبارتند از: انجام مطالعات تطبیقی در سایر مناطق شهر شیراز با بافت‌های مختلف (محدود، حاشیه‌ای و جدید) برای بررسی تعمیم‌پذیری مدل؛ استفاده از روش‌های ترکیبی (کیفی-کمی) و فناوری‌های نوین مانند ردیابی حرکات با جی.پی.اس. یا تحلیل شبکه‌های اجتماعی برای سنجش دقیق‌تر تعاملات اجتماعی در لحظه؛ و بررسی تأثیر «رویدادهای موقت شهری» بر چرخه‌های شادی کوتاه‌مدت در مقابل رضایت بلندمدت.

- 1- Organization for Economic Co-operation and Development
- 2- Samavati et al.
- 3- Syamili et al.
- 4- Weijs-Perrée et al.
- 5- Khare & Chatterjee
- 6- Jamini et al.
- 7- Marova & Kenzhakimov
- 8- Hematian & Ranjbar
- 9- Cheng
- 10- Kaklauskas et al.
- 11- Wang et al.
- 12- Yu et al.

حامیان مالی: مقاله حامی مالی و معنوی نداشته است.

مشارکت نویسندگان: در این بخش نویسندگان تایید می کنند که همگی در مقاله سهیم بوده اند.

اعلام عدم تعارض منافع: نویسندگان اعلام می دارند که در انجام این پژوهش هیچ گونه تعارض منافی برای ایشان وجود نداشته است.

بیانیه شفافیت کاربست هوش مصنوعی: نویسندگان اعلام می کنند که از ابزارهای هوش مصنوعی برای این مقاله استفاده نشده است. تمامی محتوای علمی، تحلیل ها، نتایج و مسئولیت نهایی مقاله بر عهده نویسندگان است.

قدردانی: ما از همه افراد برای مشاوره علمی در این مقاله سپاس گزاریم.

منابع

- احمدی، محسن. و حسینی دانا، حمیدرضا (۱۴۰۳). بررسی رابطه بین نظام اطلاع رسانی شهرداری تهران و استفاده از مشارکت نخبگان در ایجاد شهر شاد. اقتصاد و مدیریت شهری، ۱۲ (۴۶)، ۴۹-۷۰. <http://iueam.ir/article-1-2103-en.html>
- حکمت نیا، حسن، موسوی، میرنجف، رسولی، محمد، و سعیدپور، شراره. (۱۴۰۰). تحلیل سناریوهای مؤثر بر تحقق پذیری مؤلفه های شهر شاد (مطالعه موردی: شهر ارومیه). *جغرافیا و توسعه ناحیه ای*، ۱۹ (۱)، ۲۳۷-۲۶۴. <https://doi.org/10.22067/jgrd.2021.50954>
- دامن باغ، صفیه، سجادیان، ناهید، و نعمتی، مرتضی. (۱۴۰۰). تحلیل نقش تفاوت های مکانی-فضایی در احساس نشاط شهروندان اهواز. *جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۱۸ (۱)، ۲۰۵-۲۲۴. <https://doi.org/10.22067/jgusd.2021.67749.1000>
- دانشوری نسب، عبدالحسین (۱۴۰۰). واکاوی کیفی محدودیت های نشاط اجتماعی زنان در شهر کرمان. *آموزش بهداشت و ارتقای سلامت ایران*، جلد ۹، شماره ۳، ۳۱۱-۳۲۲. <http://dx.doi.org/10.52547/ijhehp.9.3.311>
- سماواتی، سحر، و رنجبر، احسان. (۱۳۹۷). بازشناسی عوامل مؤثر بر شادی در فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: محدوده پیاده راه مرکز تاریخی تهران). *فصلنامه مطالعات شهری*، ۸ (۲۹)، ۱۸-۳. <https://doi.org/10.34785/J011.2019.828>
- سماواتی، سحر. (۱۴۰۱). بازشناسی مفهوم شهر شاد مبتنی بر تجارب و اسناد جهانی. *فصلنامه علمی پژوهش های فضا و مکان در شهر*، ۲۲ (۲)، ۵-۱۷. <https://doi.org/10.22034/jspr.2022.702062>
- محسنی، امیر، یزدانی، حمیدرضا، زارعی متین، حسن، و عزیزی، زهره. (۱۴۰۱). ارائه مدل توسعه نشاط اجتماعی با رویکرد فراترکیب. *مدیریت شهری و روستایی*، ۲۱ (۶۹)، ۷۱-۸۴. <https://ijurm.imo.org.ir/article-1-3318-fa.pdf>
- محمدی دلبند، سودا، ثقفی، آرش، ستارزاده، داریوش و فرامرزی، مهسا (۱۴۰۲). تبیین مفهوم شادی و نشاط اجتماعی در فضاهای عمومی: نمونه مورد مطالعه شهر تبریز. *مطالعات جامعه شناسی*، دوره ۱۶، شماره ۶۱، ۵۳-۷۲. <https://sanad.iau.ir/fa/Article/1106642>
- موسی زاده، علی، و محمدی، مریم. (۱۳۹۷). بازشناسی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت شادمانی در فضای شهری با بهره گیری از اصول رویکرد شهر شاد (نمونه موردی: خیابان چهارباغ عباسی اصفهان). *برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۹ (۳۷)، ۲۵-۱. <https://doi.org/10.22054/qjds.2018.9895>
- Cheng, M. (2020). Are people happier with larger green space? A study of greenness and happiness in urban China. *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 18(2), 183–201. <https://doi.org/10.1080/14765284.2020.1798639>
- Grabowska, I., Antczak, R., Zwierzchowski, J., Panek, T. (2021). Individual quality of life and the environment—towards a concept of livable areas for persons with disabilities in Poland. *BMC Public Health*, 21, 1–15. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10797-7>
- Hematian, H., Ranjbar, E. (2022). Evaluating urban public spaces from mental health point of view: Comparing pedestrian and car-dominated streets. *Journal of Transport & Health*, 27, Article 101532. <https://doi.org/10.1016/j.jth.2022.101532>

- Huang, Y., Du, J., Chen, M., Lin, Y., Huang, S., Cai, Y. (2026). Evaluating the spatial-temporal impact of urban nature on urban vitality in Vancouver: A social media and GPS data approach. *Land Use Policy*, 160, Article 107824. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2025.107824>
- Jamini, D., Jamshidi, A., Esmaili, Z. (2021). Review and analysis of the happy city situation and identification its determinants in small urban spaces (Case: Ravansar Township). *Urban Environmental Planning and Development*, 1(4), 15–28. <https://doi.org/10.20.1001.1.27833496.1400.1.4.2.6>.
- Kaklauskas, A., Dias, W.P.S., Binkyte-Veliene, A., Abraham, A., Ubarte, I., Randil, O.P.C., Puust, R. (2020). Are environmental sustainability and happiness the keys to prosperity in Asian nations? *Ecological Indicators*, 119, Article 106562. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2020.106562>.
- Khare, S., Chatterjee, A. (2024). The relationship between urban built environment and happiness in Bhopal, India. *Environment, Development and Sustainability*, 26(8), 21487–21502. <https://doi.org/10.1007/s10668-023-03539>.
- Marova, A., Kenzhakimov, G. (2023). Sociological measurement of the happiness index in Central Asian Countries. *Journal of Community Positive Practices*, (1), 17–28. <https://doi.org/10.35782/JCPP.2023.1.02>.
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2024). *How's life? 2024: Well-being and resilience in times of crisis*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264382084-en>
- Samavati, S., Ranjbar, E., Weijs-Perrée, M. (2020). Cultural events and citizen's happiness. *International Society for Quality-of-Life Studies (ISQOLS)*. <https://research.tue.nl/en/publications/cultural-events-and-citizens-happiness>.
- Syamili, M. S., Takala, T., Korrensalo, A., Tuittila, E. S. (2023). Happiness in urban green spaces: A systematic literature review. *Urban Forestry & Urban Greening*, Article 128042. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2023.128042>.
- Wang, D., Wang, Y., Dou, M., Qiao, M., Fu, X., Zhang, Y. (2025). Exploring the nonlinear impact of visual environment on residents' happiness: A computational framework integrating semantic and geometric features. *Geo-Spatial Information Science*, 1–27. <https://doi.org/10.1080/10095020.2025.2510412>
- Weijs-Perrée, M., Dane, G., van den Berg, P. (2020). Analyzing the relationships between citizens' emotions and their momentary satisfaction in urban public spaces. *Sustainability*, 12(19), 7921. <https://doi.org/10.3390/su12197921>.
- Yu, H., Ye, X., Liu, L., Wang, T., Yan, X., Chen, J., Ran, B. (2024). Analyzing multi-factor effects on travel well-being, including non-linear relationship and interaction. *Transportation Planning and Technology*, 47(3), 419–447. <https://doi.org/10.1080/03081060.2023.2285456>